

35. mál 2021-2022

Flutt af biskupi Íslands

Þingsályktun um Vímuvarnarstefnu Þjóðkirkjunnar.

Kirkjuþing 2021-2022 samþykkir eftirfarandi Vímuvarnarstefnu Þjóðkirkjunnar:

V Í M U V A R N A R S T E F N A.

Vímuvarnarstefna Þjóðkirkjunnar var fyrst sett fram árið 1996, endurskoðuð árið 2011 og er nú endurskoðuð aftur árið 2020 fyrir mars 2021.

Stefnan er hér sett upp í liðum:

1. Hlutverk og markmið.
2. Gagnvart almenningi.
3. Gagnvart starfsfólki innan safnaða kirkjunnar.
4. Gagnvart starfsfólki Þjóðkirkjunnar – biskupar, prófastar, prestar, djáknar og starfsfólk biskupsstofu.

Það er vilji nefndarinnar að stefnan birti kristinn mannskilning, virðingu og skilning gagnvart fjölskyldusjúkdómnum og sjúkdómshugtakinu áfengis- og vímuefnasýki. Biskup Íslands ber ábyrgð á því að vímuvarnarstefnu þessari sé fylgt eftir og hefur sér til fulltingis ráðgjafa með faglega þekkingu á sviði áfengis og vímuefnamála.

I. Hlutverk og markmið.

Þjóðkirkjan vill vera fyrirmynd og stuðla að hófsemi og sjálfsstjórn. Þjóðkirkjan tekur sjúkdómshugtakið, sem Alþjóða heilbrigðisstofnunin og Landlæknisembættið setja fram,¹ alvarlega, og lítur á áfengis- og vímuefnasýki sem sjúkdóm er herjar á íslenskt samfélag. Fjölskyldusjúkdóm með viðtæk og skaðleg áhrif. Sjúkdómurinn hefur líkamleg, andleg, geðræn, tilfinningaleg og félagsleg áhrif á einstaklinga og fjölskyldur. Afleiðingar sjúkdómsins má sjá m.a. í sundrung, vanrækslu, misnotkun, fátækt, atvinnuleysi, ofbeldi, afbrotum, einangrun, heimilisleysi, sjúkdómum, sjálfsvígum, öðrum ótímabærum andlátum og sorg. Allar þessar afleiðingar skapa ríka þörf fyrir sálgæslu.

Þjóðkirkjan einsetur sér að styðja þau sem eru að fást við þessar alvarlegu afleiðingar sjúkdómsins. Með því að veita einstaklingum og fjölskyldum aðstoð, hjálp og sálgæslu vegna erfiðleika, þjáninga og sorgar sem oft hljótask af áfengisneyslu og vímuefnanotkun. Það gerir hún í gegnum sína þjóna innan safnaða og með þeirri

¹<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3767415/>
<https://www.landlaeknir.is/heilsa-og-lidan/afengisvarnir-vimuvarnir/>

þjónustu sem fæst hjá Fjölskylduþjónustu kirkjunnar og Hjálparstarfi kirkjunnar. Einnig vill þjóðkirkjan auka fræðslu um áfengis- og vímuefnamál, efla forvarnir og styrkja færni vígðra þjóna og annars starfsfólks þjóðkirkjunnar svo hún geti betur komið að stuðningi við einstaklinga og fjölskyldur.

II. Aðgerðaráætlun- almenningur.

Til að framfylgja vímuvarnastefnunni beitir þjóðkirkjan eftirfarandi vinnulagi:

1. Kirkjan komi til móts við áfengis- og vímuefnasjúka og aðstandendur þeirra, veiti þeim sálgæslu og styðji þau til að leita sér meðferðar eða annarrar hjálpar þegar við á.
2. Ávallt verði kærleikur og virðing höfð að leiðarljósi þegar fengist er við fjölskyldusjúkdóminn, áfengis- og vímuefnasýki.
3. Forvarnir/fræðsla.
Forvarnir vegna áfengis- og vímuefna verði hluti af fræðslu í fermingarundirbúningi og æskulýðsstarfi. Sú fræðsla sé samræmd innan allra safnaða og taki einnig mið af stöðu aðstandenda.
4. Fræðsluefnið sé unnin af prestum eða öðrum sem búa yfirfaglegri þekkingu og reynslu af áfengis- og vímuefnamálum. Í sumarlok ár hvert standi þjóðkirkjan að námskeiði þar sem sett er fram fræðsla um efnið. Þannig að hægt verði að taka tillit til þess við undirbúning komandi fermingarfræðslu.
5. Fjölskyldu- og sálgæsluþjónusta kirkjunnar verði ráðgefandi fyrir biskup Íslands og auk þess leiðandi í þeirri þjónustu er hér um ræðir, enda sé þar innandyra sérfræðingur á sviði áfengis- og vímuefnamála. Þannig geti þjóðkirkjan veitt einstaklingum og fjölskyldum aðstoð og sálgæslu vegna erfiðleika, þjáningar og sorgar sem hlýst af áfengisneyslu og vímuefnanotkun.
6. Þjóðkirkjan stefni á að koma á fót starfi Áfengis- og vímuvarnaprests sem er prestur með faglega þekkingu og reynslu á sviðinu. Hlutverk áfengis- og vímuvarnaprests yrði auk þess að vera biskupi Íslands til ráðgjafar að sinna fræðslu fyrir vígða þjóna og annað starfsfólk kirkjunnar, sinna forvörnum, vera tengiliður við meðferðarstofnanir og eiga í samvinnu við Fjölskylduþjónustu kirkjunnar.
 - Eiga reglulegt samtal við presta til viðrunar og stuðnings um mál sem þau eru að fást við tengt áfengis- og vímuefnamálum.
 - Fara inn á meðferðarstöðvar með fyrirlestra um mál tengd sálgæslu og áfengis- og vímuefnasýki. Sinna sálgæslu á meðferðarstofnunum í samráði við slíkar stofnanir.
 - Sinna sálgæslu við áfengis- og vímuefnasjúka og aðstandendur þeirra.
 - Kynna og taka þátt í Æðruleysismissum og leggja áherslu á að þær verði samræmdar og útbreiddar eins og kostur er.
 - Vera stuðningur við vígða þjóna sem eiga við áfengis- og vímuefnasýki að

stríða.

- Stuðla að og styðja við bænahópa, kyrrðarstundir, biblíulestur, spora og fræðslufundi fyrir 12 spora fólk.

III. Aðgerðaráætlun- Söfnuðir.

1. Reglur um áfengisnotkun í húsnæði kirkjunnar.

Hvatt er til þess að sett séu heilbrigð viðmið um áfengisnotkun í húsnæði kirkjunnar. Má þar nefna útleigu safnaðarheimila.

Hvatt er til þess að nota óáfengt vín eða vínberjasafa við altarisgöngur þar sem börn og ungmenni og óvirkir alkóhólistar þiggja sakramentið (sjá Samþykktir um innri málefni kirkjunnar, VI. kafla, gr.11.).

2. 12. spora fundir í húsnæði kirkjunnar.

Sóknir og söfnuðir verði hvött til að taka vel á móti og bjóða AA- og Al-anon samtökunum aðstöðu fyrir fundi í safnaðarheimilum og öðru rými kirkjunnar. Skráðar reglur um ábyrgð á umgengni og öryggi séu lagðar fram. Einnig er hvatt til að komið verði á laggirnar bæna-, spora- og fræðslu hóp(um), kyrrðar- hugleiðslu- og slökunar stundum fyrir 12. spora fólk.

3. Öryggi og þekking innan sókna og safnaða.

Þjóðkirkjan mun ávallt styðja starfsfólk kirkjunnar og safnaða til að takast á við áfengis- og vímuefnavanda sinn. Biskup Íslands ber ábyrgð á því að vígðir þjóna og aðrir er starfa að fræðslu, ráðgjöf og sálgæslu innan kirkjunnar fái reglulega fræðslu um áfengis- og vímuefnamál, fræðslu um nálgun og stuðning vegna þjónustu þeirra við áfengis- og vímuefnasjúka og aðstandendur þeirra. Fræðsla og ráðgjöf verði unnin í samráði við fagaðila á sviði áfengis- og vímuefnamála. Hluti af starfsþjálfun prests- og djáknaefna felist í fræðslu um áfengis- og vímuefnamál. Færni vígðra þjóna verði styrkt í samhengi við áfengis- og vímuefnamálin.

IV. Aðgerðaráætlun- Þjóðkirkjan.

(Lokaður kafli eingöngu ætlaður fyrir starfsfólk, vígða þjóna, prests- og djáknaefni og starfsfólk Biskupsstofu).

Vígðum þjónum og starfsfólki þjóðkirkjunnar er með öllu óheimilt að neyta og vera undir áhrifum áfengis eða annarra vímuefna við störf sín. Biskup Íslands ber ábyrgð gagnvart því að vígðir þjóna og starfsfólk þjóðkirkjunnar fái aðstoð og leiðbeiningar til að vinna úr vanda er tengist notkun áfengis og vímuefna.

1. Verklagsreglur.

Eftirfarandi verklagsreglur gilda um áfengis- og vímuefnavanda vígðra þjóna og annars starfsfólks þjóðkirkjunnar:

2. Ábyrgð og eftirfylgni.

Biskup Íslands ber ábyrgð á því að starfsmenn verði upplýstir og verklag sé innleitt ásamt því að bregðast við ef í ljós kemur að því hefur ekki verið fylgt. Starfsmenn bera ábyrgð á því að fara eftir verklagi.

3. Framkvæmd.

Vakni grunur um áfengis- eða vímuefnavanda hjá vígðum þjóni eða starfsmanni þjóðkirkjunnar er hægt að leita ráðgjafar um vandann hjá biskupi eða mannauðsstjóra. Boða skal til fundar sem allra fyrst þar sem viðkomandi starfsmaður hefur þá rétt á að hafa trúnaðarmann sinn með (t.d. frá viðkomandi stéttarfélagi).

i. Grunur um áfengis- eða vímuefnamisnotkun.

Vakni grunur um að starfsmaður sé undir áhrifum áfengis/og eða vímuefna í vinnu, eða neyti slíkra efna í því magni að það komi marktækt niður á mætingu og/eða vinnuframlagi skal eftirfarandi úrræðum beitt:

- i. Kallað er á starfsmann í viðtal þar sem staða starfsmanns er rædd.
- ii. Vísa starfsmanni frá vinnu ef talið er að hann sé undir áhrifum áfengis og/eða vímuefna í vinnu.
- iii. Benda starfsmanni á meðferðarúrræði og jafnframt að skrá atferli hans og veita munnlegt tiltal. Slíkt tiltal verði skráð og undirritað af báðum aðilum. Ef ofangreint atriði endurtekur sig skal starfsmanni veitt skrifleg áminning. Ef starfsmaður bætir enn ekki ráð sitt (3. brot) má gera ráð fyrir að honum verði sagt upp störfum.
- iv. Óskað eftir að starfsmaður fari í áfengis/vímuefnapróf hjá viðurkenndri stofnun eða fagmanni á vegum þjóðkirkjunnar sem getur framkvæmt slíka skimun með spurningum. Starfsmanni er heimilt að hafna prófi en það gæti leitt til uppsagnar.

a. Stuðningur vegna áfengis- eða vímuefnavanda.

Starfsmaður getur leitað eftir stuðningi hjá biskupi eða fulltrúa hans sem bendir starfsmanni á meðferðarúrræði og sendir beiðni til mannauðsstjóra. Mannauðsstjóri í samráði við ráðgefandi aðila og starfsmann kemur málinu í farveg. Starfsmaður leitar sjálfur eftir því hvaða meðferðarstofnun hann kýs að nota, ávallt skal gerð krafa um að starfsmaður fari í fulla meðferð á viðurkenndri meðferðarstofnun og nýti sér þá eftirfylgd sem í boði er.

Áfengis- og vímuefna meðferð.

- a. Starfsmaður fer í matsviðtal þar sem ákvörðun er tekin um meðferð.

- b. Í framhaldi af matsviðtali er gerður meðferðarsamningur milli starfsmanns og þjóðkirkjunnar. Samningurinn inniheldur áætlun um afeitrun, meðferð og eftirfylgd. Eftirfylgd getur verið á formi meðferðarsamtala, mætingar í stuðningshópa og áfengis/vímuefnaprófs sé þess óskað.
- c. Þegar starfsmaður kemur aftur til vinnu eftir afeitrun og meðferð mætir hann í eftirfylgd skv. meðferðasamningi sínum.
- d. Starfsmaður ber allan kostnað af meðferð.

b. Réttindi og launagreiðslur, réttindi og skyldur starfsmanns.

Meginreglan er sú að starfsmenn eiga ekki rétt á launum meðan á áfengis- og vímuefna meðferð stendur. Áfengis- og vímuefnasýki fellur ekki undir sjúkdómshugtakið í vinnurétti. Því eiga ákvæði kjarasamninga sem kveða á um réttindi vegna veikinda ekki við um fjarvistir af völdum áfengis- og vímuefna meðferðar.

Starfsmenn sem hafa þurft á áfengis- eða vímuefna meðferð að halda, hafa ýmist fengið launað/launalaust leyfi eða notað orlof sitt til meðferðar. Veiti stjórnandi/handhafi ráðningavalds starfsmanni launað leyfi vegna áfengis- eða vímuefna meðferðar þá er það umfram samningsskyldu (1).

c. Launagreiðslur

Þjóðkirkjan lítur á áfengis- og vímuefnasýki sem sjúkdóm. Ef starfsmaður þjóðkirkjunnar sinnir afeitrun og meðferð skv. fyrirbyggjandi meðferðarsamningi er stjórnanda heimilt að semja við starfsmann um ráðstöfun á hluta uppsafnaðs veikindaréttar vegna áfengis- og/eða vímuefna meðferðar í **eitt skipti** samkvæmt eftirfarandi reglum:

- i. Framvísað er vottorði frá viðkomandi sjúkrastöð eða trúnaðarlækni þjóðkirkjunnar.
- ii. Heimildin nær aðeins til starfsmanna sem eru fastráðnir og eru að lágmarki í 50% starfi.
- iii. Launagreiðslur fara eftir sömu reglum og gilda um laun í veikindaforföllum.
- iv. Mannauðsstjóri gerir skriflegan samning við starfsmann sem hann telur eiga að njóta þeirra heimilda sem reglur þessar kveða á um. Í samningnum er tekið skýrt fram að starfsmaðurinn samþykki lækun á uppsöfnuðum veikindarétti sem nemur því tímabili sem vinnuveitandi greiðir honum laun á meðan á meðferð stendur.

Viðauki I.

Tilboð um laun á meðan á meðferð stendur.

Ef starfsmaður hefur unnið hjá stofnunum þjóðkirkjunnar, öðrum en sóknum, í eitt ár eða lengur er honum boðið að fara í áfengis-/vímuefna meðferð í eitt skipti á launum.

Starfsmanni er kynntur samningur milli hans og þjóðkirkjunnar sem felur í sér eftirfarandi:

1. Að um heildstæða meðferð sé að ræða og hámarkstími greiðslu sé um sex vikur.
2. Að vottorði frá viðkomandi meðferðarstöð eða trúnaðarlækni sé framvísað.
3. Að launagreiðslur fari eftir sömu reglum og í veikindaforföllum.
4. Að starfsmaður sæki eftirfylgd samkvæmt útskriftaráætlun.
5. Að starfsmaður geri yfirmanni grein fyrir framvindu bata að meðferð lokinni.

Viðauki II.

Samningur vegna áfengis- eða vímuefna meðferðar starfsmanns.

Nafn starfsmanns.

Kennitala.

Stofnun.

Starf.

Tímabil meðferðar.

Dagsetning samnings.

Fyrirliggjandi gögn/upplýsingar:

Vottorð trúnaðarlæknis eða meðferðarstofnunar.

Staðfest af launadeild að veikindaréttur sé til staðar.

Hér með er staðfest samkomulag milli starfsmanns og þjóðkirkjunnar um ráðstöfun hluta veikindaréttar til starfsmanns á meðan á meðferð stendur. Starfsmaður samþykkir að réttur hans til launa í veikindum verði notaður í þessum tilgangi og að uppsafnaður réttur verði skertur sem nemur meðferðartímanum.

Undirritun

Staðfesting starfsmanns

Staðfesting yfirmanns